

JUHO KORPI
TtM, ft, päätoiminen tuntiopettaja
juho.korpi@turkuamk.fi

Menneen maailman manipulaatio

Manuaalinen terapia on ollut kiistojen kohteena vuosisatoja. Tämä artikkelisarja kutsuu pohtimaan, mistä tässä kaikessa on kyse.

”Kansa, joka ei tunne menneisyyttään, ei hallitse nykyisyyttään eikä ole valmis rakentamaan tulevaisuutta varten.” Kenraali **Adolf Ehrnroothin** sanat ovat kenties ajankohtaisempia kuin koskaan ennen. Aasinsilta fysioterapian maailmaan voi ontua, mutta osuvampaa aloitusta tälle artikkelisarjalle on vaikea löytää.

Fysioterapia on saapunut tienhaaraan. Yksinkertaisten selitysten aika on ohi, eivätkä kaikki tiet enää vie ihmiskehon toimintahäiriöiden äärelle. Hutun, hötön ja huuhaan houkutuksia vilisee edessä aukeavilla teillä, jotka on kivetty niin vahvoilla ja houkuttelevilla uskomuksilla, että näyttöön perustuvan fysioterapian kapealla, kuoppaisella ja koukeroisella kärrypolulla viitsivät taivaltaa enää vain kaikkein tarkkasilmäisimmät ja lujamielisimmät vastarannankiisket.

Kannustan sinua, arvoisa lukija, astumaan hetkeksi pois sosiaalisen median kaikukammiosta ja pohtimaan, mistä manuaalinen terapia on tullut, mitä matkan varrella on tapahtunut ja millaista moderni manuaalinen terapia voisi olla.

Hippokrates ja antiikin Kreikka

Manuaalista terapiaa on harjoitettu ainakin viiden eri vuosituhannen aikana. Hieronta ja erilaiset nivelten käsittelyt ovat olleet osa sairaiden hoitoa lukuisissa eri kulttuureissa, myös sellaisissa, jotka ovat kehittyneet muista erillään. Manuaalisesta terapiasta on täytynyt olla hyötyä, sillä muutoin se olisi tuskin säilynyt näihin päiviin saakka. (1–4)

Varhaisimmat dokumentoidut tiedot manuaalisen terapian länsimaisesta historiasta ovat peräisin antiikin Kreikasta. Lääketieteen kantasetä **Hippokrates** oli innokas manipulaation, traktion ja hieronnan käyttäjä ja kehittäjä. Hän hyödynsi manuaalista terapiaa useiden sairauksien, vammojen ja vaivojen hoidossa. (1,4)

Hippokrateen kehittämät manipulaatio- ja traktiotekniikat sekä niissä käytetyt välineet kuuluivat aikakauden lukuisiin innovaatioihin. Tuolloinen manipulaatiopöytä ei juuri eroa kiropraktikkojen nykyisin käyttämästä. Penkissä venytettiin selkärankaa ja niveliä paineen helpottamiseksi, kun taas skolioosia hoidettiin sitomalla ihminen tikapuille ylösalaisin. Hippokrates piti tärkeänä myös sitä, että manuaalista terapiaa seurasi fyysinen harjoittelu. (1,3)

Myös hieronnalla on ollut tärkeä rooli useissa kulttuureissa. Se auttoi sotilaiden väsyneitä lihaksia ▶

Manuaalisen terapian historia muinaisista ajoista 1900-luvulle

Manuaalisen terapian kehitys varhaisista ajoista 1900-luvulle, jolloin nykyiset ammattiryhmät alkoivat syntyä. (1–7)

Lyhenteet: EAA = ennen ajanlaskun alkua, JAA = jälkeen ajanlaskun alun.

1 VARHAISET KULTTUURIT:
mm. Amerikan alkuperäiskansat, Kiina, Egypti

2 HIPPOKRATES
(Kreikka) (460–385 EAA)
- Hieronta
- Manipulaatio
- Traktio

3 ASCLEPIADES
(Rooma) (~120–40 EAA)
- Hierontaterapia

4 GALEN
(Rooma) (131–202 JAA)
- Dokumentoi Hippokrateen menetelmät
- Hieronta
- Manipulaatio
- Tutkimukset

5 AVICENNA
(Intia) (980–1037 JAA)
- ”Lääkäreiden lääkäri”
- The book of healing -teos

6 THOMAS MOULTON
”Veli Thomas” (~ 1500-luku)
- Rangan manipulaatio
- The Complete Bone Setter -teos

7 GUIDO GUIDI
(Italia) (1509–1569)
AMBROISE PARÉ
(Ranska) (~1510–1590)
- Kirurgian kehitys
- Hippokrateen manipulaatiotekniikat

8 JOHANNES SCULTETUS
(Saksa) (1595–1645)
- Kirurgia
- Hippokrateen manipulaatio
- The surgeon’s storehouse -teos

9 FLORENCE NIGHTINGALE
(Iso-Britannia) (1820–1910)
- Sairaanhoito
- Kuntoutus
- Hieronta osaksi hoitotyötä

palautumaan, ja sitä käytettiin säännöllisesti esimerkiksi sijoiltaan menneiden nivelten hoidossa. Hieronnan tarkoitus oli selvä jo antiikin aikana: liian löysien nivelten stabiloiminen, jäykkien nivelten vetristäminen sekä kehon sisäisen ja ulkoisen tasapainon palauttaminen. (4)

Vammojen hieronnassa korostuivat lempeä kohtaaminen, kivun välttäminen sekä hieronnan paranemista edistävä vaikutus. Hippokrateella oli selkeät perusteet erilaisten tekniikoiden käytölle: kitkahierontaa käytettiin lihasten jänteyden lisäämiseen ja lempeää hierontaa lihasten rentouttamiseen. (4)

Galen ja antiikin Rooma

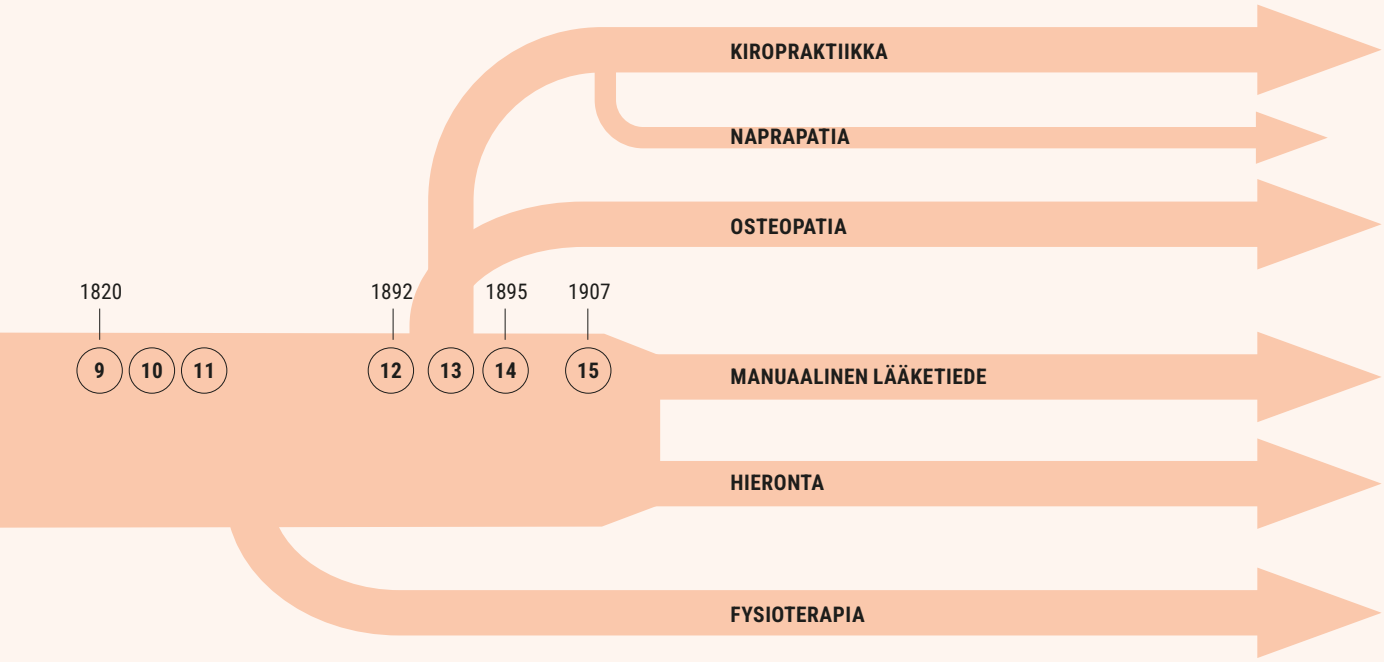
Muutama vuosisata Hippokrateen jälkeen roomalainen lääkäri **Asclepiades** jatkoi hieronnan kehittämistä ja loi varsinaisen hierontaterapian periaatteet. Yksi varhaisimmista lääketieteen teoksista, Officina del medico, sisältää kokonaisen luvun hieronnan tarkasta ja järjestelmällisestä käytöstä sairauksien hoidossa. Rooman valtakunnan aikana hieronta vakiinnutti paikkansa osana sairauksien hoitoa. (4)

Roomalainen lääkäri **Galen** jatkoi edeltäjiensä työtä. Hän kehitti systemaattisen ja monimutkaisen menetelmän hieronnan käyttämiseksi sairauksien hoidossa. Hän myös dokumentoi laajasti Hippokrateen työtä, vaikka eli viisi vuosisataa tätä myöhemmin. Galen oli lisäksi ensimmäisiä lääkäreitä, jotka tosiasiassa tutkivat manipulaation hyötyjä. (1,4)

Pimeydestä kohti renessanssia

Rooman valtakunnan romahdettua lääketiede jakautui. Itämainen lääketiede jatkoi kehittymistään ja manuaalisen terapian perinteiden vaalimista, kun taas länsimainen lääketiede kadotti itsensä keskiajan pimeyteen. Kirkolle manuaalinen terapia ei kelvannut, vaikka munkkilääkärit opiskelivatkin Hippokrateen neljän nesteen oppia, suoneniskentää ja muita kirkon dogmaan sopivia hoitotapoja. Manuaalinen terapia ei kuitenkaan hävinnyt lännestä, vaan sen tekniikat ja hoitomuodot säilyivät ja kehittyivät kansanparantajien (engl. bone-setter) keskuudessa. (2,4)

1500-luvulla **Andreas Vesaliuksen** anatomiset tutkimukset polkaisivat käyntiin lääketieteen

10 JOHAN MEZGER
(Hollanti) (1838–1909)
- Klassinen hieronta

11 WHARTON HOOD
(Iso-Britannia) (1833–1916)
- "On the so-called bone setting, its nature and results." (Lancet 1871)
- Lääkäri, manuaalisen terapian kannattaja

12 ANDREW TAYLOR STILL
(Yhdysvallat) (1828–1917)
- Osteopatia 1892

13 DANIEL DAVID PALMER
(Yhdysvallat) (1845–1912)
- Kiropraktiikka 1895

14 BARTLETT JOSHUA PALMER
(Yhdysvallat) (1881–1961)
- Kiropraktiikka yhdessä isänsä kanssa

15 OAKLEY SMITH
(Yhdysvallat) (1880–1967)
- Naprapatia 1907

Skolioosia hoidettiin sitomalla ihminen tikapuille ylösalaisin.

renessanssin. Tieteen vapauduttua kirkon kahleista antiikin ajan manuaalinen terapia alkoi saavuttaa uudelleen suosiota. Länsimainen lääkärikunta oli kuitenkin vieraantunut sen käytöstä ja suhtautui kansanparantajiin epäilevästi. Vaikka muutamat vaikutusvaltaiset lääkärit pyrkivät oppimaan kansanparantajien taitoja ja sisällyttivät niitä jopa lääketieteellisiin teoksiinsa, manuaaliseen terapiaan kohdistuvan epäluottamuksen siemen alkoi itää. (1)

Uusien ammattikuntien syntyminen

1800-luvulle tultaessa lääkärikunnan manuaaliseen terapiaan kohdistama kritiikki oli etenkin Yhdysvalloissa niin voimakasta, että vain harva lääkäri käytti sitä potilaiden hoidossa. Toisaalta lääketieteen taso oli Yhdysvalloissa 1800-luvulla umpisurkea. Tuki- ja liikuntaelinvaivoja hoidettiin lähinnä oopiumilla, kokaiinilla, morfiinilla ja alkoholilla, ja muidenkin sairauksien hoito oli tehotonta ja usein potilaalle turmiollista. Monet ihmiset pelkäsivät lääkärinhoitoa enemmän kuin itse sairautta. (1–3)

Yhdysvaltojen keskiluokan vaurastuessa vaihtoehtoisten hoitomuotojen kysyntä lisääntyi. Kansanparantajien suosio kasvoi, ja lääkäreiden suhtautuminen heihin muuttui entistä nuivemmaksi. Uusien ammattikuntien syntymiselle oli tilaa. (1–3)

Osteopatia

Andrew Taylor Still, papin poika ja lääkäri, menetti uskonsa lääketieteeseen menetettyään kaikki lapsensa meningiitille. Omien kokemustensa innoittamana Still alkoi kehitellä teoriaa, jonka mukaan terveys ▶

Monet ammatit ovat joutuneet taistelemaan olemassaolonsa puolesta.

edellytti tuki- ja liikuntaelimistön normaalin toiminnan säilyttämistä. Still uskoi, että etenkin selkärangan manipulaatiolla voitiin ehkäistä ja parantaa sairauksia. Hän liitti teoriaansa myös itävaltalaisen lääkärin **Franz Anton Mesmerin** kehittämän magneettiterapian, joka oli eräänlaista energiahoitoa. (1–3)

Stillin kehittämä osteopatia saavutti suuren suosion Yhdysvaltain valtaväestön keskuudessa, vaikka lääkärikunta tyrmäsi hänen ajatuksensa. Still oli tullut siihen tulokseen, että sairaudet johtuivat verisuonten toimintahäiriöistä, joita voitiin ehkäistä ja hoitaa manuaalisella terapialla. Osteopaattien keskuudessa ajatus tunnetaan nimellä ”Law of the Artery”. (1–3)

1800-luvun lopulla Still perusti osteopaattisen yliopiston, joka sisällytti opetukseensa myös uutta lääketieteellistä tietoa. Osteopatia kehittyikin lääketieteen rinnalla ja saavutti Yhdysvalloissa lopulta lääketieteeseen rinnastettavan aseman. Euroopassa sääntely oli kuitenkin tiukempaa, eikä osteopatia saavuttanut täällä samanlaista asemaa. (1–3)

Kiropraktiikka

Daniel David Palmerin polku manuaalisen terapian pioneeriksi oli hyvin erilainen kuin Stillin matka. Hän kasvoi vaatimattomissa oloissa ja työskenteli useissa ammateissa ennen kuin päätti ryhtyä ”luonnolliseksi parantajaksi”. Kuten Still, myös Palmer oli kiinnostunut Mesmerin energiahoidoista. (1–3)

Palmer antoi mielellään ymmärtää olleensa ensimmäinen, joka oli kehittänyt manipulaatiotekniikan ”pois paikaltaan olevien” nikamien asennon korjaamiseen. Selkärangan toimintahäiriöstä oli kuitenkin käytetty nimitystä subluksaatio jo 1700-luvun puolivälissä, ja 1800-luvun alkupuolella **Daniel Griffen** ja **Edward Harrison** olivat esittäneet subluksaation korjaamista nikamien oka- ja poikkihaarakkeiden muodostamien vipuvarsien avulla. Palmeria on syytetty myös manipulaatiotekniikan kopioimisesta böömiläisiltä kansanparantajilta. (1–3, 5–6)

Kiropraktiikan syntyyn liittyy tarina, jonka mukaan Palmerin klinikan talonmies oli kertonut menettäneensä kuulonsa, kun hänen selkänsä oli naksahtanut nostotilanteessa 17 vuotta aiemmin. Palmer käsitteli miehen selässä ”virheasennossa” ollutta nikamaa, minkä jälkeen miehen kuulo palautui välittömästi. Tämän ja muiden kokemustensa perusteella Palmer kehitti teorian, jonka mukaan sairauksien taustalla oli selkärangan nikamien virheasentojen aiheuttama paine hermoihin. Kiropraktikot tuntevat teorian nimellä ”the Law of the Nerve”. (1–3)

Lääkärikunta vastusti Palmerin uutta teoriaa ja hoitomenetelmää raivokkaasti. Poikansa tukemana hän kuitenkin jatkoi lannistumatta kiropraktiikan kehittämistä, ja alan ensimmäinen yliopisto perustettiin Yhdysvaltoihin vuonna 1897. Ahkeran markkinointityön ja toisen maailmansodan synnyttämän potilasvirran ansiosta kiropraktiikka nousi Yhdysvalloissa toiseksi suurimmaksi hoitoa tarjoavaksi ammattikunnaksi. Toisin kuin osteopatia, kiropraktiikka ei kuitenkaan saavuttanut ”lääketieteen veroista” asemaa. (1–3)

Kiropraktiikan teoreettiset perusteet eivät ole olleet erityisen selviä edes ammattikunnan sisällä. Jo varhaisessa vaiheessa kiisteltiin kiivaasti siitä, minkä nikaman manipulointi parantaisi minkäkin sairauden. Erimielisyyttä on herättänyt myös alan kehittäminen, jota Palmerin ja hänen poikansa hoitofilosofiaan uskovat kiropraktikot ovat vastustaneet. Sisäisen torailun lisäksi kiropraktikot vastustivat 1900-luvun puolivälissä voimakkaasti sitä, että fysioterapeutit käyttivät manuaalista terapiaa. (1–3)

Naprapatia

Naprapatian juuret ovat tiettävästi Tšekissä. Varhaiset böömiläiset käyttivät manipulaatiota muiden

kansanparantajien tavoin, ja heidän omintakeinen tekniikkansa levisi siirtolaisten mukana Yhdysvaltoihin. Kiropraktikko **Oakley Smith** kiinnostui 1900-luvun alkupuolella böömiläisten manipulaatiotekniikoista ja kehitti tšekkiläisten perinteiden sekä oman näkemyksensä pohjalta naprapatian. (5–6)

Vuonna 1907 Smith perusti Yhdysvaltoihin ensimmäisen naprapatian oppilaitoksen. Hän oli irrottautunut kiropraktikkojen subluksaatioteoriasta ja kehittänyt oman teoriansa, jonka mukaan tuki- ja liikuntaelimistön vaivat johtuivat side- ja pehmytkudosten toimintahäiriöistä. Naprapatia levisi Yhdysvalloista Eurooppaan ja etenkin Pohjoismaihin, mutta sen harjoittajakunta jäi selvästi kiropraktiikan harjoittajakuntaa pienemmäksi. (5–7)

Ammatit sotajalalla

Renessanssin aikana itänyt kiista manuaalisen terapian kuulumisesta länsimaiseen terveydenhuoltoon on jatkunut jo useiden vuosisatojen ajan, eikä loppua näy. Lääkärikunnan saavutettua ylivalta-aseman 1800-luvulla monet ammattikunnat ovat joutuneet taistelemaan olemassaolonsa puolesta. (1–3)

Lisäksi eri ammattikunnat ovat kinastelleet siitä, kenen teoria on oikea ja kuka on keksinyt tai kehittänyt minkäkin tekniikan. Plagioinnista ja opportunismista on syytetty käytännössä kaikkia alan pioneereja. (1–3)

Erimielisyydet hoitofilosofioiden oikeellisuudesta ja siitä, kuka ylipäätään saa harjoittaa manuaalista terapiaa, ovat johtaneet paitsi tulehtuneeseen ilmapiiriin myös kansalaisten epätietoisuuteen siitä, mitkä hoitomuodot ovat hyödyllisiä ja turvallisia. (1–3)

Historian merkitys

Miksi kokonainen artikkeli menneen maailman tapahtumista? Koska uskon kenraali Ehrnroothin tavoin, että jos emme tunne historiaa, emme voi rakentaa tulevaisuutta.

Manuaalisen terapian maailmaa on lähes mahdotonta ymmärtää, ellei tiedosta sen syvälle ulottuvia juuria. Muutaman vuosikymmenen RCT-huuma ei pyyhi pois vuosituhansien perinteitä ja historiaa. Ne vaikuttavat niin asiakkaiden kuin ammattilaistenkin asenteisiin ja uskomuksiin huomattavasti voimakkaammin kuin tutkimustieto.

Historia on myös oiva opettaja. Manuaalisen terapian historia vilisee auktoriteettihahmoja, joiden sanomaa on kunnioitettu ja toistettu uskollisesti, jopa uskonnollisesti. Kriittiset äänet on usein armottomasti vaiennettu tai niiden pohjalta on syntynyt uusia koulukuntia kilpailemaan vanhojen kanssa.

Ilmiö on mielenkiintoinen. Kuppikunnan hegemoniaa järisyttävät soraäänet ovat vieneet manuaalisen terapian kehitystä eteenpäin, kunnes niistä on vuorostaan tullut kehityksen jarruja. Hippokrates oli niin suuri auktoriteetti, että hänen neljän nesteen teoriaansa noudatettiin yli kahdentuhannen vuoden ajan, vaikka siihen perustuva hoito tappoi monia eikä koskaan parantanut ketään. (8–9)

Entäpä me fysioterapeutit, manuaalisen terapian todelliset kehittäjät? Millaista (manipuloidun) historian taakkaa kannamme ja keitä guruja kumarramme? Tätä tarkastelen artikkelisarjan seuraavassa osassa. ▢

TIIVISTELMÄ

- **MANUAALINEN TERAPIA** on monituhatvuotinen ja monikulttuurinen ilmiö. Hieronnan, traktion ja manipulaation kehitys on ollut pitkä ja värikäs, ja niiden suosio eri aikakausina on ollut vahvaa ja vakiintunutta.
- **NYKYISIN** manuaalista terapiaa harjoittavat ammattikunnat syntyivät 1800-luvulla vastauksena kansansuosioon ja lääketieteeseen kohdistuneeseen alati kasvavaan kritiikkiin.
- **TORAILU** manuaalisen terapian ympärillä on leimunnut jo useiden vuosisatojen ajan, ja näyttöön perustuva toimintatapa on vain lisännyt bensaa liekkeihin.

LÄHTEET:

1) Pettman E. A history of manipulative therapy. J Man Manip Ther. 2007;15(3):165–74. PMID: 19066664.
2) MacDonald CW, Osmotherly PG, Parkes R ym. The current manipulation debate: historical context to address a broken narrative. J Man Manip Ther. 2019;27(1):1–4. PMID: 30692837.
3) Paris SV. A history of manipulative therapy through the ages and up to the current controversy in the United States. J Man Manip Ther. 2000;8(2):66–77.
4) Iorio S, Marinozzi S & Gazzaniga V. Heading bodies: the ancien origins of the massages and Roman practice. Medicina Historica 2018;(2)2:58–62.
5) Bovine G. The Bohemian thrust: Frank Dvorsky, the Bohemian "napravit" bonesetter. Chiropr Hist. 2010;31(1):39–46.
6) Troyanovich SJ. Did D.D. Palmer steal chiropractic? Revisiting the Bohemian connection. J Contemp Chiropr. 2026;9:248–254.
7) Southwest University of Naprapathic Medicine. History of naprapathy [Internet]. Santa Fe (NM): SUNM; 2013 [viitattu 23.5.2026]. Saatavilla: https://sunm.edu/history-of-naprapathy/
8) Pelkonen R. Hippokrates elää. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2004;120(23):2735-0.
9) Karenberg A. Historic review: select chapters of a history of stroke. Neurol Res Pract. 2020;2:34. doi:10.1186/s42466-020-00082-0.